

İHRACAT İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN DÖVİZ GELİRİNİN ZORUNLU SATIŞI VE REESKONT KREDİSİ KULLANIMININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

ACCOUNTING OF THE MANDATORY SALES OF FOREIGN EXCHANGE INCOME FROM EXPORT TRANSACTIONS AND THE USE OF DISCOUNT LOAN

Sulhi ESKİ⁽¹⁾

Öz: Ülke ekonomilerinde katma değer yaratan ihracat döviz gelirleri ödemeler dengesinin sağlanmasının da önemli bir aracıdır. Dünyayı etkileyen ekonomik kriz karşısında Türkiye özellikle dış ticaret açığının, enerji dar boğazının ve cari açığın getirdiği sorunları giderebilmek için birtakım önlemler almıştır. Bu önlemlerden bir tanesi de Türkiye'ye getirilecek ihracat geliri döviz miktarının belirli bir oranda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına (TCMB) satış zorunluluğudur. Zorunlu satışın dışında kalan döviz gelirinin belirlenen bir oran dahilinde diğer bir bankaya satılması ve bu satışların karşılığında ihracat reeskont kredisi kullanılması da alınan önlemin bir parçasıdır. Çalışmanın amacı; işletmelerin ihracat işlemlerinden elde ettikleri döviz gelirlerinin belli bir oran dâhilinde zorunlu olarak TCMB'ye, isteğe bağlı olarak da bir başka bankaya satışı ve bu döviz satışları karşılığında İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi kullanılmasının yevmiye kayıtlarının gerçekleştirilmesidir. Çalışmanın yöntemi, örnek muhasebe uygulamasıdır. TCMB'nin döviz rezervlerine olumlu katkı sağlayan uygulama birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Çalışmanın sonucunda; işletmeler açısından, zorunlu ve isteğe bağlı döviz satışlarının düşük kurdan yapılmasının finansal kayıplara yol açtığı, ihracat reeskont kredisinin kullanılması için satılması gereken döviz miktarını belirleyen oranın yüksek olduğu, ihtiyaç duyulan dövizin tekrar alınması halinde ilave maliyete katlanılacağı, uygulamayı içeren muhasebe kayıtlarının mevzuata uygun bir şekilde tutulmasının işlemleri kolaylaştıracağı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İhracat İşlemleri Muhasebesi, Döviz Gelirleri, Zorunlu Satış, İhracat Reeskont Kredisi.

Abstract: Export foreign exchange revenues, which create added value in the country's economies, is also an important tool in ensuring the balance of payments. In the face of the economic crisis affecting the world, Turkey has taken a number of measures to overcome the problems caused by the foreign trade deficit, energy bottleneck and current account deficit. One of these measures is the obligation to sell a certain percentage of the export revenue foreign currency amount to be brought to Turkey to the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT). Selling the foreign exchange income outside of the compulsory sale to another bank within a determined rate and granting export rediscount credits in return for these sales is also a part of the measure taken. The aim of the study; application of accounting records for the compulsory sale of the foreign currency revenues obtained by the enterprises from their export transactions to the CBRT and optionally to another bank within a certain ratio, and the use of Export and Foreign Exchange Earning Services Rediscount Credits in return for these foreign currency sales. The method of the study is the sample accounting application. The practice, which makes a positive contribution to the CBRT's foreign exchange reserves, brings with it some problems. As a result of the study; The following determinations were made in terms of businesses; making

⁽¹⁾ İstanbul Gelişim Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Lojistik Bölümü; seski@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0879-0089

Geliş/Received: 01-09-2022; Kabul/Accepted: 02-12-2022

compulsory and optional foreign exchange sales at low exchange rates causes financial losses, the rate that determines the amount of foreign currency that needs to be sold in order to use the export rediscount credit is high, additional costs will be incurred if the needed foreign currency is purchased again, keeping the accounting records including the application in accordance with the legislation will facilitate the transactions.

.Keywords: *Accounting for Export Transactions, Foreign Exchange Revenues, Mandatory Sales, Export Rediscount Credit.*

JEL: *M41, M48, F31, H60*

1. Giriş

Ülkeler arasındaki ticari mübadelenin ihracat ve ithalat işlemleriyle gerçekleştirilmesi dış ticaret işlemlerinin önemini vurgulamaktadır. Dış ticaret işlemleri, işletmelere diğer ülkelerin standartlarına uymak, çeşitli sertifikalara sahip olmak, belgeler hazırlamak, kaliteli ürün ve hizmet üretmek, sürdürülebilirliğe katkıda bulunmak, ulusal ve uluslararası pazarda rekabet etmek gibi sorumluluklar yükler.

Ülkelerin dış ticaret yapma gereksinimi ülke üretiminin yetersizliğinden, farklı ürün taleplerinden, hammadde ve ürün maliyetlerinin düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Ülkeler ithalat yaparak gereksinim duydukları hammadde, ara mal ve nihai malları tedarik ederek döviz öderler. Sadece ithalata dayalı üretim yapmak tamamıyla sürdürülebilir değildir. İthalat ile oluşan dış ticaret açığı ihracattan elde edilen döviz gelirleriyle dengelenmektedir.

Bir ülke için ihracat işlemlerinden elde edilen döviz gelirleri, ithalatın maliyetini dengelemeye, yurtiçi ekonomiyi canlandırmaya ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYİH) katkı sağlar. İhracat, döviz kazandırıcı bir işlem olmanın yanında endüstriyel büyümeye katkı sağlayarak istihdam ve geliri de artırır.

Döviz darlığı yaşayan Türkiye bir yandan Türk Lirasını cazip hale getirerek dövize yatırım yapılmasının önüne geçmeye, diğer yandan döviz geliri sağlayan kaynaklarda düzenlemeler yaparak düzenli bir döviz akışını sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye ekonomisinin ihtiyaç duyduğu dövizin belli bir kısmının ihracattan elde edilen döviz gelirinden karşılanması sürdürülebilir olması için geçmişten günümüze birçok düzenlemeler yapılmıştır.

İhracattan elde edilen döviz gelirlerinin Türkiye'ye getirilmesi ve belli bir oranda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına (TCMB) zorunlu satışının düzenlenmesi döviz darlığı için bir çözüm yolu olsa da işletmeler için de sıkıntıları beraberinde getiren bir düzenlemedir.

İhracattan elde edilen döviz gelirlerinin belli bir oranda zorunlu olarak TCMB'ye, kalan döviz gelirinin de isteğe bağlı olarak belli bir oranda da bir başka bankaya satılmasının sonucunda ihracat reeskont kredisi kullandırılmasının muhasebeleştirilmesi işletmeler açısından önem arz etmektedir.

Çalışmada, işletmelerin ihracat işlemleri sonucu elde ettikleri döviz gelirinin zorunlu ve isteğe bağlı satışı ile reeskont kredisi kullanımlarının muhasebe kayıtları örnek bir ihracat işlemlerinin akışı içinde gerçekleştirilecektir.

İhracat işlemlerini düzenleyen uygulamalar kamuoyunda her zaman inceleme konusu olmuştur. Ancak mevzuatın gerektirdiği muhasebe işlemlerinin incelenmesi geri

planda kalmıştır. Muhasebe işlemleri, işletmede meydana gelen parasal olayların kaydedilmesini, gruplandırılmasını, özetlenerek rapor edilmesini ve raporların analiz edilmesini sağlar. Dış ticaret işlemlerinde muhasebe kayıtlarının mevzuata uygun olarak tutulması işletmenin finansal kayıplara uğramasını engelleyerek, olası cezai yaptırımların da önüne geçer.

2. Türkiye’de İhracat İşlemlerinde Uygulanan Ödeme Şekilleri

Türkiye dış ticaret açığı vermeye devam etse de son yıllarda ihracatında yükselmeler kaydedilmiştir. Türkiye’de yıllar itibariyle ihracatta uygulanan ödeme şekilleri (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2022); Mal Mukabili Ödeme, Peşin Ödeme, Vesaik Mukabili Ödeme, Kabul Kredili Ödeme, Peşin Akreditif, Vadeli Akreditif, Bedelsiz, Ödeme Şekli Belirsiz, Özel Takas, Akreditif, Bağlı Muamele, Kabul Kredili Akreditif, Kabul Kredili Vesaik Mukabili, Kabul Kredili Mal Mukabili, Özel Hesaptır. Dış ticarete yaygın olarak kullanılan ödeme yöntemleri (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı[Ticaret Bakanlığı], 2022a);

Mal Mukabili Ödeme Yöntemi, ithalatçının malı teslim aldıktan sonra mal bedelini ihracatçıya ödediği, ihracatçının malları alıcı adına sevk ettikten sonra, malı temsil eden belgeleri ithalatçıya, ya doğrudan ya da bedelsiz teslim koşuluyla banka aracılığıyla gönderdiği ve ihracatçının en çok risk üstlendiği ödeme yöntemidir.

Peşin Ödeme Yöntemi, mal sevkiyatı gerçekleşmeden, ithalatçının mal bedelini ihracatçıya ödediği, ihracatçının herhangi bir risk üstlenmediği, sevkiyatın gecikmesi, malların siparişe uygun olmaması gibi risklerin ithalatçı üzerinde olduğu yöntemdir.

Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi, ihracatçının satış sözleşmesi gereği ithalatçıya malları sevk etmesinden sonra banka aracılığı ile sevk belgelerini ithalatçıya teslimini müteakip mal bedelinin ithalatçıdan tahsilini sağlayan yöntemdir.

Akredifli Ödeme Yöntemi, ithalatçının çalıştığı bankaya talimat vermesi ile bankanın belirli bir meblağa kadar ve belirli bir vade için istenilen koşulların yerine getirilmesi ve ihracatçı tarafından ihraç edilen malların ihracına ilişkin belgelerin ibrazı karşılığında ihracatçıya ödeme yapılmasını sağlayan yöntemdir.

Kabul Kredili Ödeme Yöntemi, anlaşma ile ithal edilecek mal bedeli ödemesinin malın sevkiyatından belli bir süre sonra gerçekleştirildiği, mal bedelinin belirli bir vadede ödenmesinin bir poliçe/bono ile garanti ve taahhüt edildiği yöntemdir.

Mal mukabili ödeme, peşin ödeme ve vesaik mukabili ödeme en fazla kullanılan ödeme yöntemleridir. 2022 yılı ihracat işlemlerinde taşıma tutarı büyüklüğü baz alındığında sırasıyla denizyolu (%60), karayolu(%30,5), havayolu(%7,9), demiryolu

(%0,9), ve diğer taşıma (%0,7), yöntemleri kullanılmıştır (TÜİK, 2022). Türkiye'nin 2015-2021 yılı toplam dış ticaret verileri Tablo 1'de yer almaktadır (TÜİK, 2022).

Tablo 1. Türkiye Dış Ticaret Verileri (Milyon ABD Doları)

	YILLAR						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İhracat	150.982	149.247	164.495	177.169	180.849	169.607	225.214
İthalat	213.619	202.189	238.715	231.152	210.344	219.516	271.425
Dış Ticaret Hacmi	364.601	351.436	403.210	408.321	391.193	289.154	496.640
Dış Ticaret Açığı	-62.637	-52.942	-74.220	-53.983	-29.495	-49.879	-46.211
İhracat/İthalat (%)	70,7	73,8	68,9	76,6	86,0	77,3	83,0

Kaynak: TÜİK (2022).

Buna göre, 2021 yılında ihracat % 32,8 artışla 225 milyar 214 milyon ABD doları, ithalat %23,6 artışla 271 milyar 425 milyon ABD doları olmuştur. Dış ticaret açığı ise 46 milyar 211 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. En fazla ihracat ve ithalat ara mallar grubunda gerçekleştirilmiştir. Almanya en fazla ihracat yapılan ülke olmuştur. En fazla ithalat yapılan ülke ise Çin olmuştur (TÜİK, 2022).

Türkiye uzun yıllardır dış ticaret açığı vermesinin temel nedenleri; ihracatın ithalatı karşılayamaması, ihracatın ithalattan daha fazla artışı, ihracatta verim düşüklüğü, dışa bağlı olunan enerji fiyatlarındaki artış, yüksek teknoloji ürünlerinin üretilip satışı yerine daha düşük katma değer yaratan hammaddesi dışarıdan gelen ara malı üretimi ve satışının gerçekleştirilmesi olarak belirtilebilir (Seyidoğlu, 2017: 381). Dünyada yaşanan ekonomik krizler bu anlamıyla Türkiye'yi daha fazla etkilemektedir. Yüksek enflasyon karşısında geleneksel bir politika olarak döviz kurlarındaki artışın düşük tutulması dış ticaret açığının dolayısıyla cari açığın oluşumunda etkili olmuştur (Seyidoğlu, 2017: 381). Ekonomik kriz dönemlerinde Türkiye dış ticaret açığının kapatılması için bir seri kararlar almıştır. Bu kararlar uzun dönemli dış ticaret açığına çözüm olmamıştır. Dış ticaret açığının en kalıcı çözümü ihracatı artırmaktır (Eski ve Güney, 2020; 22). Ayrıca ithalatta lüks tüketime değil, sermaye birikiminin artışı

sağ201blayan yatırımlara yönelik olması da önem taşımaktadır (Seyidoğlu, 2017: 382).

3. İhracat Gelirlerinin Türkiye'ye Getirilmesi ve TCMB'ye Satış Zorunluluğu

Türkiye ekonomik dalgalanmalar karşısında aldığı önlemlerden biri döviz sağlayarak kur riskinin önüne geçmek olmuştur. Bu amaçla, ihracat işlemlerinden elde edilen döviz gelirleriyle ilgili geçmişten bugüne bir seri düzenlemeler yapılmıştır.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ² ile ihracat bedellerinin yurda getirilmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Tebliği ile (Türk Parası Kıymetini..., 2018) ;

- *İhracat işleminin Türkiye'de yerleşik kişiler tarafından gerçekleştirilmesi halinde ihracat bedellerinin gerek Türk parası gerekse de döviz olsun ihracat gelirlerinin ödemesini müteakip beklemeksizin ihracata aracılık eden bankaya transfer edileceği ve bu işlemin fülü ihraç tarihinden itibaren 180 günü geçemeyeceği, beyan edilen ihracat geliri döviz veya Türk Lirası karşılığı farklı bir dövizinde yurda getirilebileceği,*
- *Akreditifli, Vesaik Mukabili, Mal Mukabili, Kabul Kredili Akreditifli, Kabul Kredili Vesaik Mukabili, Kabul Kredili Mal Mukabili, Peşin Ödeme biçimlerinden biri kullanılarak ihracat bedelinin yurda getirilebileceği,*
- *Yolcu beraberinde getirilen efektif ihracat bedelinin ise gümrük idarelerine beyanının zorunlu olduğu,*
- *İhraç bedellerinin vadeye yayılması ve 180 günden fazla bir zaman süresi içinde yurda getirilmemesi durumunda 180 gün sonundan itibaren 90 gün içinde yurda getirilebileceği, vadenin tespiti için yazılı beyan ile sözleşme veya proforma fatura, poliçenin aracı bankaya sunulmasının zorunlu olduğu, düzenlenmiştir.*

İhracat Genelgesinin İhracat Bedellerinin Merkez Bankasına Satışı başlığı altında Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığının 31.12.2021 ve 15.04.2022 tarihli talimatı Ek Madde 1 ile (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası [TCMB], 2018a);

Karşılığında İhracat Bedeli Kabul Belgesi (İBKB) veya Döviz Alım Belgesi (DAB) hazırlanan ihracattan elde edilen gelirlerin en az %40'ının bu belgeleri düzenleyen bankaya satılacağı, banka tarafından da TCMB tarafından işlem günü ilan edilen döviz alış kuru üzerinden aynı gün TCMB'ye satılacağı ve

² Resmi Gazete 04.09.2018 tarih ve Sayı: 30525 ile yayınlanan Hazine ve Maliye Bakanlığının Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (İhracat Bedelleri Hakkında) (Tebliğ No: 2018-32/48),(31. 12.2019 tarihli sayı:30995 sayılı mükerrer Resmi Gazete Tebliğ No: 2019-32/56 ile Tebliğ No: 2018-32/48 de değişiklik yapılmıştır.)

bankanın TCMB hesabına aktarılacağı, satılan dövizin karşılığının Türk Lirası olarak ihracatçıya ödeneceği, düzenlenmiştir.

TCMB'nin ihracat bedeli döviz satışlarına ilişkin uygulama talimatıyla da (TCMB, 2022a) ;

- *Döviz kazandırıcı hizmet bedeli dövizinde en az %40'ının bankaca TCMB'ye aynı şekilde satılacağı, fatura sayısının çok olması halinde aracı bankaya fatura dökümünün sunulabileceği,*
- *İhracat işlemine aracılık eden bankada TCMB adına ABD doları, Euro ve İngiliz sterlini hesapları açılabilceği, bankanın satın aldığı dövizleri saat 17:00'ye kadar TCMB bildirerek hesabına aktaracağı, bildirim formuna uygun olarak satın alınan dövize ilişkin belge ve tutarları da aynı gün elektronik olarak TCMB'ye bildireceği,*
- *TCMB'ye aktarılan dövizlerin, TCMB'nin işlem günü geçerli olan kur üzerinden satın alınacağı,*
- *TCMB'ye satılan döviz karşılığı Türk Lirasının ilgili bankanın hesabına gönderilmesinin EFT ile ve masrafsız olarak saat 17:30'a kadar gerçekleştirileceği, saat 17:30'a kadar gönderilmesi gerçekleştirilemeyen Türk Lirasının ise bankanın TCMB'deki zorunlu karşılık hesabına aktarılacağı,*
- *Banka tarafından işlemler esnasında üstlenilen masraflar aylık toplu bir şekilde bankanın MT291 mesajına istinaden ödeme gününde saat 11:00'de TCMB tarafından ilan edilen döviz alış kuru üzerinden ayın son iş gününe kadar ödeneceği,*
- *Döviz gelirlerinin satışı esnasında gerçekleştirilecek tüm işlemlerin suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı dahil kontrolünün ilgili banka tarafından yapılacağı, ihlal tespit edildiğinde TCMB'ye bildirileceği, düzenlenmiştir.*

Diğer yandan TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı ile (TCMB, 2018b);

TCMB ticari senetler poliçe veya bono karşılığında olduğu gibi döviz kazandırıcı hizmetler karşılığında da reeskont kredisi kullanılmaktadır. İşletmelerin sevk öncesi ve sevk sonrası ihracat ile döviz kazandırıcı hizmetlerini finansal olarak desteklemek amacıyla Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (kısa adı Türk Eximbank) veya ticari bankalar aracılığıyla kullanılan reeskont kredileri Türk Lirası olarak verilir. Reeskont kredileri döviz satışı karşılığında olabileceği gibi alacakları temsil eden ticari senetler karşılığı da verilmektedir.

TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Madde 16/(1);

“Kredi kullanımı için işletme tarafından ihracat veya döviz kazandırıcı hizmet taahhüdünde bulunulması ve kredi tahsis tarihinden itibaren 24 ay içinde ihracatla veya döviz kazandırıcı hizmet gelirleriyle taahhütün yerine getirilmesi gerekir.”

TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Ek Madde 1/(11);

Taahhüt edilen ihracatla veya döviz kazandırıcı hizmetin kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi halinde kredi vade sonundan itibaren 1 yıl süresince kredi

kullanırlmaz taahhüttün yerine getirilemeyen kısmına işlemin özelliğine göre ilave faiz yaptırımı uygulanır, istisna edilen vergi resim, harç ve damga vergileri tahsil edilir.

İhracat ve döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan işletmelere kullanılacak Türk Lirası reeskont kredisinin vade süreleri uzatılmış ve faiz oranları ise düşürülmüştür. Buna göre; TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Ek Madde 1/(1) ile düzenlenen reeskont faiz oranları;

- 0-90 gün vade için politika faizinin 300 puan (%3),
- 91-180 gün vade için politika faizinin 200 puan (%2) ve
- 181-720 gün vade için politika faizinin 100 puan (%1) altında”, belirlenecektir.

TCMB tarafından kullanılacak Türk Lirası reeskont kredilerinden yararlanmak isteyenlerin ise TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Ek Madde 1/(3) a,b göre;

- En az kullanılan kredi toplamı tutarına karşılık ihracat bedeli döviz satışı yapmaları, İBKB’de yer alan döviz bedellerinin kredi vadesi boyunca en az %40’ını TCMB’ye satmaları,
- En az %30’unu da bir bankaya satmaları,
- Döviz satışının yapıldığı ilk işlem tarihinden itibaren bir ay süreyle satılan döviz tutarını sonradan satın almamayı taahhüt etmeleri gerekmektedir.

Kullanılan kredinin geri ödemesinden önce işletme ihracat bedeli karşılığı dövizini aracı banka aracılığı ile TCMB ’ye satmış olması gerekir. Döviz satışları kısım kısım da yapılabilir. Kısmi satış yapılması halinde kredi vadesinde satılan döviz toplamının kullanılan kredi tutarına karşılık gelen döviz tutarını karşılayıp karşılamadığı aracı banka tarafından takip edilir.

TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Madde 18;

İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisini Türk Lirası olarak düzenlenen senetler karşılığında kullanacak işletmeler en az kullandıkları kredi tutarına karşılık gelen tutarda ihracat bedeli döviz satışının yapılması ve satışı yapılan dövizin ilk satıştan itibaren bir ay süreyle satın almama taahhüdünü vermesi gerekir. Aracı bankalar tarafından Türk Lirası üzerinden düzenlenen senetler karşılığında kullanılan reeskont kredileri için uygulanacak yıllık komisyon oranı 100 baz puanı geçemez. Reeskont kredileri için vergi, resim, harç damga vergisi istisnası uygulanır.

Satışı yapılan dövizin ilk satıştan itibaren bir ay süreyle satın alınmamasının taahhüdüne ilişkin olarak, işletme kredi vadesi boyunca düzenlenen tüm İBKB’ler de yer alan döviz tutarlarının %70’ini sattığını gösteren döviz alım belgelerini kredi vadesinde aracı bankaya sunar, bu dönem düzenlenen ve sunulmayan başka bir İBKB olmadığına dair yazılı beyan alınır.

Döviz kazandırıcı hizmet faaliyetlerinde bulunan işletmeler yalnızca kredi vadesi boyunca elde ettikleri döviz kazandırıcı hizmet gelirleri toplamına ilişkin Yeminli Mali Müşavirler veya Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından onaylanmış

Bilançosunda yer alan yurt dışına yapılan satışlar sonucu elde edilen toplam döviz gelirinin en az %70'inin satışının yapıldığını gösteren döviz alım belgelerini sunarlar.

Döviz karşılığı Türk Lirası reeskont kredisi kullanımında döviz karşılıklarının hesaplanmasında kredi kullanım tarihinde TCMB'nin saat 11:00'deki döviz satış kuru kullanılır.

TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Ek Madde 1/(2);

Alınan reeskont kredilerinin geri ödemesi kredi vadesi sonunda tek taksitle ödenmektedir. Alınan kredinin geri ödeme vadesinden önce işletme kredi tutarına isabet eden ihracat bedeli döviz tutarını aracı banka kanalıyla TCMB'ye satmak durumundadır. Döviz satışları parça parça da yapılabilir.

Ticari senetler karşılığı kullanılan ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisinin geri ödemesi işletmenin ihracat veya döviz kazandırıcı hizmetten elde ettiği bedellerin TCMB'ye satılması suretiyle elde edilen Türk Lirası tutarlarla yapılır.

TCMB İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı Ek Madde 1/(7);

"Türk Lirası senetler karşılığı verilen reeskont kredilerinde aracı bankanın yıllık olarak uygulayacağı komisyon oranı 100 baz puanı geçemez"

İhracat karşılığı elde edilen dövizin satışı sonrasında alınan reeskont kredisi işletmede Türk Lirası olmak şartıyla ücret SGK prim, nakliye, navlun hammadde ve ara malı, kira, elektrik, su doğalgaz, vergi ödemeleri ile yatırım malı, makine alımları gibi ihtiyaçlar için kullanılabilir.

4. İhracat İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

İhracat işlemleri muhasebe kayıtları ödeme ve teslimat şekillerine göre değişime göstermektedir. İhraç işlemlerinde üç tür fatura uygulaması söz konusudur;

- Klasik olarak hazırlanan ve gümrük çıkış beyannamesi ile birlikte matbu olarak gönderilen fatura.
- Yurt dışına yönelik e-ticaret yapan ihracatçılar tarafından tanzim edilen ve gümrük çıkış beyannamesi ile birlikte elektronik ortamda teslim edilen fatura.
- Mikro ihracat kapsamında ağırlığı 300 kilogramdan, tutarı ise 15.000 Euro'dan az olan ihracatta elektronik ticaret gümrük beyannamesi ile düzenlenen mikro ihracat için e-arşiv fatura.

Fatura döviz cinsinden veya özel hallerde Türk Lirası olarak düzenlenir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu 215/2-a maddesinde faturaların Türk Lirası karşılığı gösterilerek yabancı para cinsinden düzenlenebileceği ancak yurtdışı müşteriler adına düzenlenen faturalarda Türk Lirası karşılığının gösterilme zorunluğunun olmadığı düzenlenmiştir. Fatura düzenlenmesinde TCMB fatura tanzim tarihindeki döviz alış kuru dikkate alınır (Vergi Usul Kanunu, 1961).

İhracat işlemlerinde 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun (KDV) 11 ve 12'nci maddeleri gereği KDV istisnası uygulanmaktadır (Katma Değer Vergisi..., 1984).

İhracat işlemlerinde muhasebe işlemlerinde en önemli tarihlerden bir tanesi de Fiili İhracat tarihidir. Gümrük Yönetmeliğinin 416'ncı maddesinde fiili ihracat malın

gümrük bölgesini fiilen terk ettiği tarih olarak ifade edilmektedir. İhraç edilecek malın gümrükte Gümrük Beyannamesi ile beyan edileceği de 415'inci madde düzenlenmiştir (Gümrük Yönetmeliği, 2009). “Gümrük beyannamesinde, ihracata konu ülkeler ve işletmeler olduğu, malın cinsi, miktarı, menşei, kıymeti gümrük rejimi taşıma yöntemi gibi bilgiler yer alır. Ayrıca gümrük beyannamesi ödenecek vergi ve cezaların belirlenmesinde dikkate alınacak matrah açısından da bağlayıcıdır” (Ticaret Bakanlığı, 2022b).

Fiili İhracat tarihinin önemi (Çetin, 2016: 30);

“• Yevmiye kayıt tarihidir.

• İhracat tutarının belirlenmesinde gümrük beyannamesindeki döviz kuru dikkate alınır.

• İhracattan elde edilen gelir, fiili ihracat tarihinin ait olduğu dönemin kazancı olarak işlem görür.

• KDV fiili ihracat tarihinin ait olduğu dönemin KDV beyannamesinde gösterilir.”

4.1. Peşin Ödeme Yöntemiyle İhracat İşlemleri Muhasebe Kaydı

Örnek: ABC Türkiye işletmesi İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi kullanmak üzere Türk Eximbank'a başvuruda bulunur. Sevk öncesi kredi tahsis talebi uygun bulunarak işletmeye 20.07.2022 tarihinde 1.000.000 TL kredi tahsis edilmiştir. ABC Türkiye işletmesi ile Fransa işletmesi 10.06.2022 tarihinde 200.000 €'luk ihracat sözleşmesi imzalamıştır. İhracat ödeme şekli peşin ödeme, teslim şekli Gemi Bordrosunda Teslim (FOB)'dir. İhracat avansı 22.08.2022 tarihinde banka hesabına gelmiştir. Bu tarihte TCMB döviz alış kuru 1€: 18,20 TL'dir. Yevmiye kayıtlarını yapınız.

Türk Eximbank tarafından işletmenin finansal durumu ve risk analizi yapıldıktan sonra belirlenen kredi limiti çerçevesinde 20.07.2022 tarihinde 120 gün vadeli 1.000.000 TL sevk öncesi reeskont kredisi tahsis etmiştir. ABC işletmesinin en az kredi karşılığı döviz satış yükümlülüğünün tespitinde TCMB Reeskont Kredi Uygulama Talimatı Ek Madde 1/(4) gereği kredi tahsis tarihinde TCMB tarafından saat 11:00'de ilan edilen döviz satış kuru dikkate alınır.

ABC işletmesinin en az kullandığı kredi karşılığı TCMB'ye satması gereken döviz miktarı 20.07.2022 tarihli saat 11:00 TCMB satış kuru 1€: 17,98 TL;

1.000.000 TL/ 17,98 € = 55.617 €

Taahhüt edilen ihracat döviz geliri 200.000 € dur. ABC işletmesi yükümlülüğü gereği ihracat döviz gelirinin %40'ını TCMB'ye, %30'unu da aracı bir bankaya satacağını ve ilk döviz satış işleminden itibaren bir ay süreyle satılan döviz tutarını satın almamayı taahhüt etmiştir.

Türk Eximbank tarafından ABC işletmesine 120 gün vadeli TCMB kaynaklı reeskont kredisi tahsis edilmiştir.

Vade başlangıcı 20.07.2022 vade sonu 17.11.2022. Kredi faiz oranı, 91-180 gün vade için politika faiz oranının 200 baz (%2) altında belirlenmiştir. Politika faiz oranı % 13 - % 2 = % 11'dir. İhracat Geliştirme A.Ş.'den teminat alınmışsa 6 aya kadar %05, 6 aydan üstü için %1 kefalet komisyonu alınır. Faiz ve komisyon gideri kredi tahsisinde peşinen tahsil edilmektedir. İşletme İhracat Geliştirme A.Ş.'den teminat almamıştır.

Kredi faiz tutarı = 1.000.000 TL x 11 x 120/36000= 36.666 TL

.....20.07.2022.....		
102 BANKALAR HS.	1.000.000	
102.01. Vadesiz Hesap		
102.01.01 TL Hesabı		
		1.000.000
300 BANKA KREDİLERİ HS.		
300.01 Türk Eximbank Kredisi		

.....20.07.2022.....		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.	36.666	
780.01 Reeskont Kredisi Faizi		
		36.666
102 BANKALAR HS.		
102.01. Vadesiz Hesap		
102.01.01 TL Hesabı		

İhracat Genelgesi Madde 6;

“Peşin ödeme şeklinde yapılan ihracat işleminin 24 ay içerisinde gerçekleştirilmesi zorunludur. Peşin ödeme işletme hesabına geldiğinden itibaren 24 aylık süre içerisinde İBKB düzenlenebilir.”

İhracat karşılığı alınan avansın işletme banka hesabına kaydı TCMB döviz alış kuru 1€: 18,20 TL’dir.

.....22.08.2022.....		
102 BANKALAR HS.	3.640.000	
102.02.02. Vadesiz Döviz Tev.Hs.		
102.02.02.02 € Hesabı		
		3.640.000
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HS.		
340.02 Yurtdışı Avanslar		
(200.000€x18,20 TL)		

Banka tarafından 23.08.2022 tarihinde İhracat Bedeli Kabul Belgesi (İBKB) ve Döviz Alım Belgesi (DAB) düzenlenmiş ve döviz gelirinin % 40’ı zorunlu olarak TCMB’ye satılmıştır. 23.08.2022 tarihi saat 11:00 da TCMB’nin açıkladığı kur 1€: 18,01 TL

Kullanılan reeskont kredisi yükümlülüğü kapsamında işletme ihracat döviz gelirlerinin satışıyla kredi karşılığı en az döviz satma yükümlülüğünü aşmıştır.

İşlemler	Satış Tutarı (Euro)	Satış Tutar (TL)
22.08.2022 İhracat Bedeli Kabul Belgesi Tutarı	200.000	3.640.000
TCMB'ye döviz gelirinin % 40'nın satılması	80.000	1.440.800
Aracı bankaya döviz gelirinin %30'nun satılması	60.000	1.092.000
Satış zorunluluğu olmayan döviz gelirinin %30'u	60.000	
İşletmenin kredi karşılığı en az satacağı döviz tutarı 1.000.000 TL/ 17,98 € = 55.617 €	55.617	1.000.000

200.000 € x %40 = 80.000 € x 18,01 TL = 1.440.800 TL TCMB'ye satılan döviz Türk Lirası karşılığı, banka döviz alış kuru 1€=18,20 TL'dir.

.....23.08.2022.....		
102 BANKALAR HS. 102.01. Vadesiz Hesap 102.01.01 TL Hesabı	1.440.800	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ 780.01 Olumsuz Kur Farkı	15.200	
102 BANKALAR HS. 102.02.02. Vadesiz Döviz 102.02.02.02 € Hesabı (80.000€x18,20 TL)		1.456.000

Bankaca satın alınan 80.000 € aynı gün saat 17:30'a kadar TCMB hesabına aktarılır.

Daha sonraki süreçte sevk öncesi ihracat reeskont kredisi kullanan işletme aynı gün döviz gelirinin en az %30'nu aracı bankaya satmıştır. Banka döviz alış kuru 1€: 17,96 TL'dir.

200.000 € x %30 = 60.000 € x 17,96 TL = 1.077.600 TL

.....23.08.2022.....		
102 BANKALAR HS. 102.01. Vadesiz Hesap 102.01.01 TL Hesabı	1.077.600	
656 KAMBİYO ZARARLARI HS.	14.400	
102 BANKALAR HS. 102.02.02. Vadesiz Döviz 102.02.02.02 € Hesabı (60.000€x18,20 TL)		1.092.000

İhracatçı işletme fiili ihracat işlemini 23.08.2022 tarihinde gerçekleştirmiştir. TCMB döviz alış kuru 1€: 18,11 TL'dir.

.....23.08.2022.....		
120 ALICILAR HS. 120.01.07 Fransa İşletmesi	3.622.000	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HS. (200.000€x18,11 TL)		3.622.000

İhracat Masraflarının ödenmesi kaydı;

- Yurtiçi nakliye 5.000 TL + %18 KDV
- Gümrük Müşavir Ücreti 1.000 TL +%18 KDV
- Liman Yükleme Masrafı 145 USD x 18,09 TL= 2.623 TL

.....23.08.2022.....		
760 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞ. GİD. HS.	8.623	
760.01 İhracat Giderleri		
760.01.01.Yurtiçi Nakliye 5.000		
760.01.02. Gümrük Müşavir Ücreti 1.000		
760.01.03. Liman Yükleme Masrafı 2.623	1.080	
191 İNDİRİLECEK KDV HS.		9.703
100 KASA HS.		

İhracat avansı hesabının kapatılması

.....23.08.2022.....		
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HS. 340.02 Yurtdışı Avanslar (200.000€x18,20TL)	3.640.000	
120 ALICILAR HS. 120.01.07 Fransa İşletmesi (200.000€x18,11 TL)		3.622.000
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HS. 601.02 Olumlu Kur farkı		18.000

Peşin ödeme yönteminin gerçekleştirildiği örnek uygulamada ABC Türkiye işletmesi; 200.000 € olarak tahsil ettiği döviz gelirinin %40'ını zorunlu olarak TCMB'ye satmıştır. Zorunlu satışını yaptığı döviz tutarına ihtiyaç duyması ve örneğin 20.11.2022 tarihinde bankadan satın alması halinde finansal kayba uğrayacaktır. Banka döviz satış kuru 1€: 19,37 TL'dir.

200.000 € x %40= 80.000 € x 19,37 TL = 1.549.600 TL (Satılma Tutarı)

200.000 € x %40= 80.000 € x 18,01 TL = 1.440.800 TL (Zorunlu Satış Tutarı)

Kur farkı oluşumu, alım satım farkı 108.800 TL (Finansal Kayıp)

4.2.Mal Mukabili Ödeme Yöntemiyle İhracat İşlemleri Muhasebe Kaydı

Örnek: Peşin ödeme yönteminde verilen örnek mal mukabili ödeme yöntemine uyarlanmıştır. ABC Türkiye işletmesi İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi kullanmak üzere Türk Eximbank'a başvuruda bulunur. Sevk öncesi kredi tahsis talebi uygun bulunarak işletmeye 20.07.2022 tarihinde 1.000.000 TL kredi tahsis edilmiştir. ABC Türkiye işletmesi ile Fransa işletmesi 10.06.2022 tarihinde 200.000 €'luk ihracat sözleşmesi imzalamıştır. İhracat ödeme şekli mal mukabili ödeme, teslim şekli Gemi Bordrosunda Teslim (FOB)' dir. Fiili ihracat tarihi 23.08.2022. Fiili ihracat tarihindeki TCMB döviz alış kuru 1€: 18,11 TL'dir. İhracat karşılığı 200.000 € ABC işletmesinin banka hesabına 26.08.2022 tarihinde yatırılmıştır. Bu tarihteki TCMB döviz alış kuru 1€: 18,13 TL'dir Yevmiye kayıtlarını yapınız.

Türk Eximbank ABC işletmesine kredi tahsisi ve faizin peşin olarak tahsili

.....20.07.2022.....		
102 BANKALAR HS. 102.01. Vadesiz Hesap 102.01.01 TL Hesabı	1.000.000	
300 BANKA KREDİLERİ HS. 300.01 Türk Eximbank Kredisi		1.000.000

.....20.07.2022.....		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS. 780.01 Reeskont Kredisi Faizi	36.666	
102 BANKALAR HS. 102.01. Vadesiz Hesap 102.01.01 TL Hesabı		36.666

Malın ihraç edilmesi fiili ihracat

.....23.08.2022.....		
120 ALICILAR HS. 120.01.07 Fransa İşletmesi	3.622.000	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HS. (200.000€x18,11 TL)		3.622.000

İhracat Masraflarının ödenmesi kaydı;

- Yurtiçi nakliye 5.000 TL + %18 KDV
- Gümrük Müşavir Ücreti 1.000 TL +%18 KDV
- Liman Yükleme Masrafı 145 USD x 18,09 TL= 2.623 TL

.....23.08.2022.....		
760 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞ. GİD. HS.	8.623	
760.01 İhracat Giderleri		
760.01.01.Yurtiçi Nakliye 5.000		
760.01.02. Gümrük Müşavir Ücreti 1.000		
760.01.03. Liman Yükleme Masrafı 2.623	1.080	
191 İNDİRİLECEK KDV HS.		9.703
100 KASA HS.		

26.08.2022 tarihinde ihracat geliri 200.000 €'nun ABC işletmesi banka hesabına yatırılması TCMB döviz alış kuru 1€: 18,13 TL'dir.

.....26.08.2022.....		
102 BANKALAR HS.	3.626.000	
102.02.02. Vadesiz Döviz Tev.Hs.		
102.02.02.02 € Hesabı		
(200.000€x18,13 TL)		
120 ALICILAR HS.		3.622.000
120.01.07 Fransa İşletmesi		
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HS		4.000
601.02 Olumlu Kur Farkı		
(200.000€x18,11 TL)		

ABC işletmesinin en az kullandığı kredi karşılığı TCMB'ye satması gereken döviz miktarı 20.07.2022 tarihli saat 11:00 TCMB satış kuru 1€: 17,98 TL;

1.000.000 TL/ 17,98 €= 55.617 €

Kullanılan reeskont kredisi yükümlülüğü kapsamında işletme ihracat döviz gelirlerinin satışıyla kredi karşılığı en az döviz satma yükümlülüğünü aşmıştır.

İşlemler	Satış Tutarı (Euro)	Satış Tutar (TL)
26.08.2022 İhracat Bedeli Kabul Belgesi Tutarı	200.000	3.626.000
TCMB'ye döviz gelirinin % 40'nın satılması	80.000	1.453.600
Aracı bankaya döviz gelirinin %30'nun satılması	60.000	1.092.600
Satış zorunluluğu olmayan döviz gelirinin %30'u	60.000	
İşletmenin kredi karşılığı en az satacağı döviz tutarı 1.000.000 TL/ 17,98 €= 55.617 €	55.617	1.000.000

Banka tarafından 26.08.2022 tarihinde İhracat Bedeli Kabul Belgesi (İBKB) ve Döviz Alım Belgesi(DAB) düzenlenmiş ve döviz gelirinin % 40'ı zorunlu olarak TCMB'ye satılmıştır. 26.08.2022 tarihi saat 11:00 da TCMB'nin açıkladığı kur 1€: 18,17 TL'dir. 200.000 € x %40= 80.000 € x 18,17 TL = 1.453.600 TL TCMB'ye satılan döviz Türk Lirası karşılığı, banka döviz alış kuru 1€=18,21 TL'dir.

.....26.08.2022.....		
102 BANKALAR HS.	1.453.600	
102.01. Vadesiz Hesap		
102.01.01 TL Hesabı		
(80.000€x18,17 TL)		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	3.200	
780.01 Olumsuz Kur Farkı		
		1.456.800
102 BANKALAR HS.		
102.02.02. Vadesiz Döviz		
102.02.02.02 € Hesabı		
(80.000€x18,21 TL)		

Bankaca satın alınan 80.000 € aynı gün saat 17:30'a kadar TCMB hesabına aktarılır.

Daha sonraki süreçte sevk öncesi ihracat reeskont kredisi kullanan işletme aynı gün döviz gelirinin en az %30'unu aracı bankaya satmıştır. Banka döviz alış kuru 1€: 18,21 TL'dir.

$$200.000 \text{ €} \times \%30 = 60.000 \text{ €} \times 18,21 \text{ TL} = 1.092.600 \text{ TL}$$

.....26.08.2022.....		
102 BANKALAR HS.	1.087.800	
102.01. Vadesiz Hesap		
102.01.01 TL Hesabı		
656 KAMBIYO ZARARLARI HS.	4.800	
		1.092.600
102 BANKALAR HS.		
102.02.02. Vadesiz Döviz		
102.02.02.02 € Hesabı		
(60.000€x18,20 TL)		

Mal mukabili ödeme yönteminin gerçekleştirildiği örnek uygulamada ABC Türkiye işletmesi;

200.000 € olarak tahsil ettiği döviz gelirinin %40'ını zorunlu olarak TCMB'ye satmıştır. Zorunlu satışını yaptığı döviz tutarına ihtiyaç duyması ve örneğin 20.11.2022 tarihinde bankadan satın alması halinde finansal kayba uğrayacaktır. Banka döviz satış kuru 1€: 19,37 TL'dir.

$$200.000 \text{ €} \times \%40 = 80.000 \text{ €} \times 19,37 \text{ TL} = 1.549.600 \text{ TL (Satınalma Tutarı)}$$

$$200.000 \text{ €} \times \%40 = 80.000 \text{ €} \times 18,17 \text{ TL} = 1.453.600 \text{ TL (Zorunlu Satış Tutarı)}$$

$$\text{Kur farkı oluşumu, alım satım farkı} \quad 96.000 \text{ TL (Finansal Kayıp)}$$

5. Sonuç

İhracattan elde edilen döviz gelirlerinin Türkiye'ye getirilmesi ve en az %40'nın TCMB'ye satılması zorunluluğu ile Türk Lirası ihracat reeskont kredisi kullanılması ve geri ödemesinin döviz olarak yapılması TCMB döviz rezervlerine olumlu katkı sağlamaktadır (TCMB, 2022b). Diğer taraftan ihracat yapan işletmeler açısından ise ilave maliyetler yükleyerek finansal kayıplara yol açmaktadır. İhracattan elde edilen

dövizin işletme banka hesabına yatırılması daha sonrasında TCMB'ye döviz alış kuru ile satılması, daha sonra ihtiyaç duyulan dövizin alınmasının yüksek kurdan yapılması alım satım farkı işletmelerin ilave maliyetlere katlanılmasına neden olmaktadır. Muhasebe işlemleriyle ilave maliyetler somut olarak tespit edilmektedir.

Kur riski mevcut olan ülkelerde oynaklık daha çok döviz kurunun artışı yönünde olmaktadır. İhraç edilen malın %70-%80'i ithal hammadde ve ara mala dayalı olan Türkiye'de ihracatçı ve ithalatçının döviz ihtiyacı her zaman olacaktır. Türkiye'ye getirilen ihracat geliri dövizin TCMB'ye zorunlu satışı oran % 40 yüksek bir orandır.

Bunun yanında işletmelere finansal destek sağlamak amacıyla verilen ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisinde vadenin uzaması ve faiz oranlarının düşmesi olumlu karşılanırsa da bu krediyi almak için döviz gelirinin %40'nun TCMB'ye, en az %30'unu bir başka bankaya toplamda en az % 70'inin satılması önemli bir risktir. Çünkü ihtiyaç duyulduğu aşamada satılan dövizin yerine daha yüksek kurdan döviz alımı yapılması muhtemeldir. Bu tür krediyi küçük işletmelerin kısıtlı finans kaynakları karşısında karşılaması zor görünmektedir. İhracat Geliştirme AŞ'den teminat alınmışsa ilave % 1'de komisyon ödenmektedir.

Reeskont kredisi kullanılması için 1 aylık döviz almama taahhüdün de bulunması işletmelerin ihtiyaç duydukları döviz karaborsadan almalarına sebebiyet verebilecektir. Belirtilen finansal sorunlar karşısında işletmeler yurtdışı pazar paylarını da kaybedebileceklerdir.

İhracattan elde edilen döviz gelirinin TCMB'ye zorunlu satışı devlet açısından cari açığın kapatılmasının bir yolu olarak görülse de işletmeler açısından olumsuz yanları bulunmaktadır. Cari açığın düşürülmesiyle bu tür uygulamalardan vazgeçilebileceği değerlendirilmektedir. Bu uygulama dış ticaret işlemlerinde muhasebe işlemlerinin ne derece önemli olduğunu da göstermektedir.

Referanslar

- Çetin, M. (2016). *Çözümlü örneklerle dış ticaret işlemleri muhasebesi*. İstanbul: Pradigma Akademi.
- Eski, S. ve Güney, E. (2020). Dış ticarete karşılaşılan finansal risklere karşı alınacak önlemler; otomotiv yan sanayi işletmesi uygulaması. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 7(20), 20-30. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumruk-ticaretdergisi/issue/55864/723973>
- Gümrük Yönetmeliği. (2009). *T.C. Resmi Gazete* (27369 mükerrer, 07 Ekim 2009).
- Katma Değer Vergisi. (1984). *T.C. Resmi Gazete* (18563, 02 Kasım 1984).
- Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası iktisat teori politika ve uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2018a). *İhracat genelgesi*. Erişim adresi <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e90670f7-fc2e-453c-acd3>
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2018b). *İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisi uygulama talimatı*. Erişim adresi <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/36dbca10-791d-4a7f-84cb>
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2022a). *İhracat genelgesinin ek 1 inci maddesi ile görünmeyen işlemlere ilişkin 13 Ocak 2000 tarih ve 2000/Yb-4 sayılı genelgesi kapsamında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına*

- yapılacak döviz satışına dair uygulama talimatı.* Erişim adresi <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/509c233f-94d1-430d-9015>
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2022b). *Reeskont kredilerinin döviz rezervlerine katkısı.* Erişim adresi [https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Bankacilik+Verileri/Reeskont + Kredilerinin+Doviz+Rezervlerine+Katkisi](https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Bankacilik+Verileri/Reeskont+Kredilerinin+Doviz+Rezervlerine+Katkisi)
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2022a). Uluslararası ticarete ödeme şekilleri, ticari işlemler. Erişim adresi [https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/uluslararası %C4 %B1-ticarete-%C3%B6deme-%C5%9Fekilleri](https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/uluslararası%C4%B1-ticarete-%C3%B6deme-%C5%9Fekilleri)
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2022b). Gümrük beyannamesinde hangi bilgiler yer alır? Erişim adresi [https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/g%C3 %BCmr%C3 %BCk -beyannamesinde-hangi-bilgiler-yer-al%C4%B1r](https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/g%C3%BCmr%C3%BCk-beyannamesinde-hangi-bilgiler-yer-al%C4%B1r)
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Dış ticaret istatistikleri, Haziran 2022.* Erişim adresi [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Haziran- 2022-45541](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Haziran-2022-45541)
- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ. (2018). *T.C. Resmi Gazete* (30525, 04 Eylül 2018).
- Vergi Usul Kanunu. (1961). *T.C. Resmi Gazete* (10703, 10 Ocak 1961).